

The author concludes that the process of rethinking Article 9 of the Constitution of Japan will act as a determining factor in state policy in the near future, and the role of the military component in the Japanese model of a «middle power state» will grow.

Keywords: Japan, middle power states, Constitution of Japan, Self-Defense Forces of Japan.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. The Constitution of Japan. URL: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html
2. Global Firepower 2022: Japan Military Strength. URL: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=japan
3. Дорош Н. Японія як «держава середньої сили». *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса* / ред. кол. І. В. Хаджинов (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. Вип. 4. Т. 1. С. 37–40.
4. World Economic Outlook database: October 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic-outlook-october-2022>
5. Global Soft Power Index 2022: USA bounces back better to top of nation brand ranking. URL: <https://brand-finance.com/press-releases/global-soft-power-index-2022-usa-bounces-back-better-to-top-of-nation-brand-ranking>
6. Act on Cooperation for United Nations Peacekeeping Operations and Other Operations. Act No. 79 of June 19, 1992. URL: http://www.pko.go.jp/pko_j/data/law/pdf/law_e.pdf
7. Japan's International Peace Cooperation. URL: http://www.pko.go.jp/pko_e/result/pdf/achievements.pdf
8. Дорош Н. Держави «середньої сили» в конфліктному врегулюванні: кейс Японії. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини*: Збірка матеріалів IV Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії 2022: історія, міжнародні відносини», присвяченої 85-річчю Донецького національного університету імені Василя Стуса і факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса / за ред. Ю. Т. Темірова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. Вип. 7. С. 48–50.
9. Корсунський С. Путін підвищив ставки: як реагує один із союзників України. *Дзеркало Тижня*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/international/putin-pidvishchiv-stavki-jak-reaahuje-odin-iz-sojuznikiv-ukrajini.html>
10. Корсунський С. Як війна Росії проти України розділила Азію. *Дзеркало Тижня*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/international/jak-vijna-rosiji-proti-ukrajini-rozdilila-aziju-.html>
11. Fatton L. P. Is Japan Now Finally a Normal Country? URL: <https://thediplomat.com/2013/12/is-japan-now-finally-a-normal-country/>
12. Gerald L. Curtis. Japanese Security Policies and the United States. *Foreign Affairs*. 1981. URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/1981-03-01/japanese-security-policies-and-united-states>
13. Пономаренко В. Еволюція принципу пацифізму і зовнішній політиці Японії. 2018. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/24073/1/15-19.pdf>
14. Японія може вперше внести зміни до конституції через вторгнення Росії в Україну. *Бук інфо*. 2022. URL: <https://bukinfo.com.ua/mizhnarodni-novyny/yaponiya-mozhe-vpershe-vnesty-zminy-do-konstytuciji-cherez-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajini>

УДК 94(47+57:620)"1957/1961":327

РАДЯНСЬКО-ЄГИПЕТСЬКІ ВІДНОСИНИ ЗА КАДЕНЦІЇ АНВАРА САДАТА

С. В. Костюк, Р. О. Литвиненко

Анотація. У дослідженні подана інформація про розвиток подій на території Єгипту під час правління президента Анвара Садата. Методологічною основою роботи є системний підхід, принцип історизму, суб'єктивності, критичного мислення та порівняльний підхід. Дослідження цієї тематики полягає у вивченні поставленої проблеми, щоб дати оцінку єгипетсько-радянським відносинам, дослідити ставлення правителя до організації «Брати-мусульмани», визначити роль комуністичних спецслужб у вбивстві президента, а також ставлення правителя до соціалістичного уряду в Москві.

Ключові слова: Анвар Садат, «Брати-мусульмани», СРСР, росіяни, комуністи.

Політична діяльність Анвара Садата характеризується повною переорієнтацією зовнішнього курсу Єгипту на західний капіталізм. Відхід від гамалівського соціалізму, який переважною мірою залежав від радянського союзу був одним із перших факторів налагодження зв'язків між Вашингтоном і Каїром. На сьогодні внаслідок приходу до влади узурпатора Абделя Ас-Сісі розвиток відносин між двома країнами опинився під загрозою. Політичний потенціал пана Садата був вщент зруйнований його наступниками. Після його вбивства єгипетський соціум зазнав значних потрясінь, починаючи від терористичних актів, революцій і закінчуючи широкомасштабними корупційними схемами. Зрештою наступні президенти під час

своїх каденцій сформували теперішню модель державотворчих інститутів влади. Слід також зазначити, що у нормалізації відносин з Ізраїлем та іншими країнами єгиптяни завдячують насамперед покійному лідеру.

Партнерство між СРСР та Єгиптом було зведене до мінімуму під час каденції пана Анвара. У 1972 році він особисто видав наказ вислати з території республіки 21 тис. радянських фахівців, що позитивно вплинуло на подальші відносини з Америкою [1, 29]. Таке різке охолодження взаємозв'язків свідчить про відкриту недовіру уряду єгипетського керівника до радянської тоталітарної машини. Окрім цього, лівова частка високопосадовців, як і їхній глава, негативно оцінювали допомогу комуністів у боротьбі Каїру з Тель-Авівом. Адже хоч керівництво Кремля і надсило різноманітну зброю в Єгипет, але для наступальних дій проти сіоністів її не вистачало, а також вона не відповідала тогочасним стандартам. Саме тоді євреї отримували модернізоване західне оснащення, що допомагало їм відбивати атаки коаліції арабських держав.

Слід зауважити, що в більшості випадків мусульмани програвали війни з Ізраїлем виключно через жалюгідне бойове обладнання і заступництво США. Оскільки американці за допомогою ООН фактично утворили сіоністське державне формування, відповідно, на них покладався обов'язок пильнувати та забезпечувати його стабільність і захист. Соціалісти в особі Москви не були здатні до такого ж рівня впливовості щодо дружнього блоку країн, тому за цією тенденцією значно програвали своєму заокеанському ворогу. Розчарування Садата у неуспішній політиці Гамалія Насера є теж цілком логічним, виходячи з багатьох ситуацій. Комуністичний табір навіть не спробував послабити американську допомогу євреям, тоді як єгиптяни втратили Синайський півострів, політичні діячі СРСР турбувались про свій хід справ «холодної війни» з Америкою.

Від початку своєї каденції правитель Єгипту спостерігав неефективність зовнішньої допомоги соціалістів. Тому подальший насерівський курс був взагалі безперспективним. Потрібно було залучитися підтримкою наддержав, які б допомогли розвинути економіку, військовий комплекс, торгівлю, а також позбутися ізоляції західних країн. З цією метою повелитель єгиптян вирішив покінчити з ворожнечею щодо євреїв. Хоча сам він був прихильником палестинського народу, послідовником Абделя Насера, лідер усвідомлював всю значущість цього вельми важливого кроку для початку нормалізації відносин із заходом. 1977 року він з офіційним візитом відвідав Єрусалим, а пізніше, у 1978 році, підписав Кемп-Девідські мирні угоди, що стали початком примирення з Ізраїлем [5, 8–9]. Шлях до нового розвитку пролягав через зміну політичного курсу Єгипту, тому відхід від ідей попереднього президента став першим позитивним аспектом кар'єри володаря Каїру.

Дружні стосунки з Америкою надзвичайно погіршили партнерські зв'язки з СРСР. А якщо взяти до уваги, що від початку свого правління президент показав свою жорстку позицію до комуністів, то цілком можливо, що його перебування при владі заважало соціалістичним диктаторам впливати на колишнього сателіта. Ісламський світ категорично негативно сприйняв мирний договір із сіоністами. Підтримка країн-союзниць, які допомагали у всіх арабо-ізраїльських війнах почала падати. Московський уряд теж сумнівався в прихильності Садата до його режиму, орієнтація на США і візити керівника країни до запеклого ворога соціалізму свідчили про втрату ще одного партнера. Замість харизматичного, відданого прихильника комуністичному руху, яким можна було маніпулювати, диктувати свої умови чи просто використовувати, прийшов новий, енергійний та незалежний політичний діяч.

27 травня 1971 р. між Єгиптом та СРСР була підписана угода про дружбу і співробітництво, яка містила в собі такі пункти:

Стаття 1

Високі Договірні Сторони урочисто заявляють, що між двома країнами та їхніми народами завжди існуватиме непорушна дружба. Вони продовжуватимуть розвивати та зміцнювати наявні між ними відносини дружби та всебічного співробітництва в політичній, економічній, науково-технічній, культурній та інших сферах.

Стаття 3

Керуючись бажанням усіляко сприяти підтримці міжнародного миру та безпеці народів, Союз Радянських Соціалістичних Республік і Об'єднана Арабська Республіка продовжувати-

муть з усією рішучістю докладати зусиль для досягнення та забезпечення тривалого та справедливого миру на Близькому Сході відповідно до цілей і принципів Статуту ООН. Високі Договірні Сторони будуть виступати за мир, розрядку міжнародної напруженості, досягнення загального і повного роззброєння та заборону ядерної та інших видів зброї масового знищення.

Стаття 5

Співпраця у підготовці національних кадрів та інших галузей економіки. Обидві сторони розширюватимуть торгівлю та морські перевезення між двома державами на основі принципів взаємної вигоди та режиму найбільшого сприяння [2].

Великої популярності серед прихильників єгипетського правителя ця угода не отримала. Цілком вірогідно, що і сам Анвар використовував її лише для залучення комуністів у протиборство з євреями. Єгиптянам потрібна була радянська техніка для подальшого військового сценарію. До підписання Кемп-Девідських угод євреї вважалися загрозою для мусульманського світу, а оскільки у всіх війнах Каїр виступав форпостом для муслімів, значна частина послідовників ісламу вірила, що спільні зусилля допоможуть знищити сіоністів. Росіяни ж сприйняли цей акт як продовження союзницьких відносин між двома країнами, але подальші дії єгипетського володаря їх однозначно здивували.

Вигнання радянських військових, які навчали єгипетських вояків військовому ремеслу, стало початком антикремлівської політики. 15 березня 1976 р. Народна асамблея Єгипту ухвалила рішення про розірвання договору 1971 р. з СРСР, також президент оголосив промову, в якій зазначив: «Через рік, а максимум через півтора року, все озброєння [радянського виробництва], яке у мене є, перетвориться на залізний брухт, тому що затримують запчастини до озброєння та засоби для капітального ремонту двигунів літаків. Таким чином вони чинять на мене економічний і військовий тиск, якщо я не піду до них і проситиму на колінах» [3]. Подібний розвиток подій став приголомшливим для всього єгипетського народу. Правитель у короткий термін домігся значних змін в ідеологічному плані. Насамперед насерівський соціалізм, панарабізм відійшли в минуле.

Виявлення ненадійного партнера в особі комуністів, які намагалися підірвати внутрішній лад у державі, ознаменувало перехід єгиптян з помірно позитивного табору до ворожого. Для росіян це рішення свідчило про втрату важливого сателіта на Близькому Сході. Американці, врятувавши Гамалю Насера від «трикутника смерті», заклали основи міцної та взаємної співпраці з урядом єгипетської республіки. Керівник країни не бачив майбутнього, йдучи шляхом свого попередника. Тому вся антирадянська політика проводилася з метою посилення тісних контактів з американською стороною і ліквідацією впливу російських діячів на території Єгипту. Радянський союз для єгипетського соціуму виглядав абсолютно як колоніальна Великобританія, яка роками експлуатувала залежні від неї держави. Ці дві імперії протягом великого проміжку часу знищили багато мільйонів невинних людей.

Через це приєднання до блоку розвинутих західних держав із керівним центром у Вашингтоні, розглядалось адміністрацією Каїру як можливість модернізувати Єгипет. Відповідь росіян не забарилася Брежнєв усвідомлював всю небезпечність цієї ситуації, адже його імперію зла висвітили в поганому світлі, що робило його в очах сателітів ненадійним союзником. Комуністи відповіли на це рішення так: «ТАСС уповноважений заявляти, що відповідальність за наслідки політики єгипетського керівництва загалом щодо Радянського Союзу в останні роки і за припинення існування Договору про дружбу і співпрацю повністю лежить на єгипетській стороні» [4]. Отже, наступив кінець дружбі і початок замороження партнерських зв'язків між двома світовими гравцями.

Тиск з боку комуністів на адміністрацію нового володаря республіки виявився фатальним наслідком для спецслужб союзу. Їхня діяльність на єгипетській землі була остаточно ліквідована. Оскільки росіяни самі не дотримувалися зобов'язань, зазначених у договорі, реакція простого народу на його денонсацію відобразила ставлення до московських соціалістів. Гучні заяви Брежнєва і Садата утворили величезну діру у партнерстві між двома державами. Своїми діями пан Анвар знищив набутий раніше політичний курс Єгипту і встановив прозахідний, який пізніше буде повністю ліквідований зусиллями диктатора Фаттаха Ас-Сісі. Та не лише зовнішні супротивники бажали будь-якими способами послабити державність новоствореної

республіки, існували також й інші різні елементи всередині, які планували підірвати благоустрій, державні інститути та авторитет правлячого уряду.

Релігійна організація «Брати-мусульмани» була заснована в 1928 році Хасаном Аль-Банною на території Єгипту, який представляв «салафітський заклик, сунітський шлях, суфійську правду, політичну організацію, інтелектуально-наукове об'єднання та соціальну ідею» [6, 3]. Інакше кажучи, вся ціль цього об'єднання полягала у власному баченні ісламу. Секта пропагувала настанови життєвого циклу мусульман, створювала нові засади та принципи правильного існування, заохочувала вступати в свої ряди більше нових членів. Свої ідеологічні цілі вони планували розповсюдити не тільки на території єгиптян, а також в інших мусульманських країнах, щоб таким чином посилити свою могутність і керувати державними посадовцями через прихильників братства. Водночас нав'язування ідей суспільству буде проводитися всіма можливими методами, починаючи від терористичних дій і закінчуючи мирними заявами.

Протягом всього історичного розвитку Єгипту члени цієї організації будуть впливати на його долю тією чи іншою мірою, пройшовши нелегку еволюцію від підпільних дій до отримання посад у парламенті. Варто зазначити, що свого розквіту братство досягло лише у двох окремих випадках. Перший – під час його створення, а другий – за каденції президента Мухаммеда Мурсі. Однією із цілей цього товариства теж була боротьба за владу, щоб з допомогою своєї людини в політиці продовжити просування ідеології товариства. «Брати-мусульмани» – дуже специфічна організація, адже за весь час свого існування її учасники протистояли майже кожному єгипетському президентові. Що само по собі робить формування опозиційним до владних інститутів. Та ці діячі вдавалися не тільки до офіційних методів протистояння. Нерідко доходило до того, що застосовувалася зброя або насилля. У свою чергу подібні дії характеризують формування як фанатичну організацію.

Упродовж 1954–1955 рр. на президента Гамалю Абдель Насера було скоєно кілька невдалих замахів. За офіційною позицією влади головними ініціаторами цього були «Брати-мусульмани», після чого їхню діяльність заборонили в країні, хоча вони продовжували діяти підпільно [7, 67]. Виходячи з того, що постать прокомуністичного Абделя була доволі популярною в Єгипті, його рішення щодо тортур і гонінь над членами братства сприймалося народом позитивно, оскільки Насер знищив корумпований уряд короля Фарука, відстояв право єгиптян на незалежність і утворив республіку, захистив державу від іноземного вторгнення за допомогою сильних гравців міжнародної арени. Для соціальної гілки населення він був народним героєм, визволителем, борцем за свободу.

Ставлення влади до секти стало одним з аспектів політики усіх майбутніх президентів, окрім Мурсі та пана Садата. Головний ідеолог революції 1952 р. не зумів домовитися з фанатиками про союз, однак це дуже дивно, якщо поглянути на їхні погляди. У другого лідера єгиптян головною ідеєю виступав панарабізм, який також був зосереджений на ісламських традиціях; водночас сектанти виступали з аналогічними агітаціями, використовуючи іслам як важіль впливу на народні маси. Але після спроб вбити ініціатора єгипетського соціалізму велика кількість діячів братства потрапила за ґрати, зазнала переслідувань, опинилася поза законом. «Брати-мусульмани» перебували на волосині від ліквідації і лише завдяки припиненню своєї діяльності на певний проміжок часу змогли зберегти свою присутність на території Єгипту.

Усе змінилось після смерті Гамалю і приходу до влади пана Анвара. 1973 р. він звільнив лідерів братства з ув'язнення, щоб заручитися їхньою підтримкою, яка вилилась у несприйняття правлячого уряду, де фанатики почали називати правителя «фараоном» [8, 351–353]. Сектанти не могли лояльно ставитися до військового істеблішменту, адже в них вбачали загрозу для релігійного руху. Постать володаря єгиптян не викликала великої шани серед фанатичного кола через його проамериканську позицію. А беручи до уваги підписання мирного договору з Ізраїлем, джихадисти просто ненавиділи його. Ця угода принижувала почуття радикально налаштованих екстремістів, які вважали євреїв недонародом без історії, державності, традицій.

Радикали планували поділити суспільство на два табори, один з яких підтримує демократію і західний напрямок, інший має слідувати сектантським ідеалам та вбивати в ім'я ісламу. Подібну паралель можна спостерігати в умовах сучасної Туреччини, де розвивається роз-

межування турків, які підтримують кемалістів і правлячий режим. Так чи інакше, повелитель Каїру з плином часу усвідомив усю серйозність ситуації. «Брати-мусульмани» отримали додаткові бали авторитетності серед звичайних жителів після того, як їхні організатори опинилися на волі. Могутність фанатичного товариства зростала з більшими обертами, адже учасники секти поширювали свій вплив в університетах, мечетях, школах, державних закладах та інших установах. Через це задум щодо опори в особі радикальних елементів закінчився фіаско правлячого керівника. Організація стала загрозою для третього господаря Єгипту, тому його адміністрація продовжила обмежувати цей рух.

20 квітня 1980 р. Анвар Садат провів референдум, під час якого оголосив себе пожиттєвим правителем Єгипту, а в наступному 1981 р. президент наказав вислати з країни російського посла та близько 500 промислових радянських експертів [9, 10]. Курс на зближення із Заходом остаточно сформувався після багаторічних сенсаційних заяв з боку єгипетської адміністрації. Американський лідер отримав у своє розпорядження надійного союзника, який вороже ставився до комуністичної загрози. Брежнєв після 1972 р. теж зрозумів усю повноту провальної політики союзу щодо єгипетського сателіта. Відносини з СРСР могли втратити свій сенс на багато років вперед, але після загибелі прозахідного керівника влада в Єгипті перейшла у руки корумпованих диктаторів Мубарака та Ас-Сісі. Шукаючи підтримку серед собі подібних узурпаторів, вони віднайшли її на просторах російської території і від моменту свого правління почали реставрацію партнерських відносин з росіянами.

Варто наголосити на тому моменті, який катастрофічно загострив ситуацію між соціальною гілкою населення і його владою. Можливо, пан Садат не був настільки популярним діячем як Гамаль Насер, але він зберігав за собою значну кількість прихильників. Та після підписання мирного договору з сіоністами на президента спрямовано велику кількість негативних коментарів і агресивних звинувачень. Для затятих муслімів, які взагалі не визнавали право євреїв на власну державність, ця угода була справжньою ганьбою. Деякі люди навіть називали правителя «зрадником», що продав дружній народ Палестини за американські долари. Єгиптянам було болісно адаптуватися до цього вчинку свого повелителя, тому їхнє відстале мислення не цілком правильно сприймало тогочасні реалії. З іншого боку, пожиттєвий статус диктатора не робив Анвара демократичним політиком. З впевненістю можна стверджувати, що для більшості релігійних організацій на кшталт братства правитель держави став ворогом.

6 жовтня 1981 р. на військовому параді в Каїрі Халедом Ахмедом аль-Ісламбулі та групою релігійних фанатиків було вбито президента Анвара Садата [11]. Заколотники успішно виконали ціль свого завдання, маскуючись під звичайних військових офіцерів. Члени подібної до братства секти змогли дістатися параду, переодягнувшись у військову форму. Бунтівники відкрили автоматну чергу у бік пана Садата і вбили його та ще кілька осіб, які знаходилися поруч. Схожу паралель можна навести, порівнявши єгипетського президента з давньоримським диктатором Юлієм Цезарем, якого теж вбили після того, як він проголосив себе пожиттєвим диктатором Риму. Трагічна доля лідера єгипетського соціуму шокувала усі цивілізовані країни, а особливо Сполучені Штати Америки, де до нього ставилися з повагою. Раптове вбивство очільника єгипетської адміністрації стало наслідком проведення політики зовнішнього курсу на зближення із Заходом. Росіяни та інші екстремістські елементи святкували свою перемогу, позбувшись могутнього ворога в особі Мохаммеда.

Зі свідчень колишнього працівника КГБ, Володимира Сахарова до вбивства Анвара Садата причетні радянські спецслужби: «Радянський Союз створив для цього передумови, і вони повинні нести відповідальність. Вони створили сприятливий ґрунт для такого роду речей, створивши злісну ненависть до Садата з боку арабів у Єгипті та за його межами, через пропаганду на московському радіо, ТАСС, „Правда“, багатьох виданнях або радіостанціях» [12]. Безумовно, до розстрілу володаря Єгипту причетна насамперед внутрішня розвідка, адже такого роду операцію неможливо здійснити, не маючи своєї агентури серед військового керівництва. Не виключено, що Хосні Мубарак, який обійняв президентську посаду після загибелі свого колеги, теж був одним із учасників заколоту. Тим не менше, ця теорія залишається недоведеною через засекреченість архівів та вдале знищення слідів, як у випадку із Джоном Кеннеді. Мубараком були затримані виконавці розстрілу, а після допиту страчені відповідно

до ухвали суду. Хоча й відбулося встановлення терористичної організації, яка це спланувала, змовників та їхнього лідера одразу стратили, однак це не відкидає теорії, згідно з якою до вбивства були причетні як радянські, так і єгипетські спецслужби в особі Мухаммеда Хосні Мубарака, а також секти «Брати-мусульмани».

Отже, аналізуючи усю багатовекторність зовнішньої політики покійного Анвара Садата, можна стверджувати, що вона спиралася на західний тип. Президент розумів значущість підтримки західних країн для розвитку та модернізації єгипетської державності. А мирна угода з євреями стала початком відновлення партнерських стосунків між Єгиптом та Ізраїлем, яку на сьогодні продовжує Фаттах Ас-Сісі. Однак, на жаль, вся спадщина пана Садата була повністю зруйнована його наступниками, які егоїстично поставилися до досягнень колишньої адміністрації. Зокрема, Хосні Мубарак після свого обрання відновив дипломатичні стосунки з Москвою, а потім згодом двічі відвідав її, зустрівшись із російським колегою. Теперішній керівник Єгипту теж симпатизує російському тирану, щоб утримати за собою власний режим і не втратити усіх союзників. Але трагічна загибель повелителя Єгипту дотепер залишається дискусійною темою. Цілком ймовірно, що росіяни домовилися з наступником президентського престолу і спільними зусиллями ліквідували пана Садата, однак вся повнота ситуації залишається під грифом «таємно», зачиненим на замок адміністрацією Мубарака.

Annotation. This study provides information on the development of events in Egypt during the reign of President Anwar Sadat. The methodological basis of the work is a systematic approach, the principle of historicism, subjectivity, critical thinking, and a comparative approach. The study of this topic consists in studying the problem in order to give an assessment of Egyptian-Soviet relations, to investigate the ruler's attitude towards the Muslim Brotherhood organization, to determine the role of the communist special services in the assassination of the president, as well as the ruler's attitude towards the socialist government in Moscow.

Keywords: Anwar Sadat, Muslim Brothers, USSR, Russians, Communists.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Alauddeen Kadah, Chookiat Panaspornprasit. The Influences of the Soviet Union and the United States to Egypt's Foreign Policy in the President Muhamad Anwar Sadat's Period during 1970–1981. Page 24–37, Vol. 11 No. 2(2020).
2. Text of the Treaty of Friendship and Cooperation Signed by Soviet and Egypt. *The New York Times*. May 28, 1971, P. 2. URL: <https://www.nytimes.com/1971/05/28/archives/text-of-the-treaty-of-friendship-and-cooperation-signed-by-soviet.html>
3. Egypt Hails Abrogation of Egyptian-Soviet Treaty. *Peking Review*, #13, March 26, 1976, pp. 13–14. URL: <https://www.marxists.org/subject/china/peking-review/1976/PR1976-13d.htm>
4. Soviet Denounces Sadat's Treaty Break. *The New York Times*. March 16, 1976, P. 3. URL: <https://www.nytimes.com/1976/03/16/archives/soviet-denounces-sadats-treaty-break-cooling-was-evident-us-aides.html>
5. Shibley Telhami. THE CAMP DAVID ACCORDS: A CASE OF INTERNATIONAL BARGAINING. 2001 year. P. 1–34.
6. Nadim Mirshak. The Muslim Brotherhood in Egypt: A Gramscian re-examination. *Current Sociology*. 2021. P. 1–20.
7. Dila KALYONCU. FROM GAMAL ABDEL NASSER TO ABDULFETTAH EL SISI; THE HISTORICAL EVOLUTION OF MUSLIM BROTHERHOOD AND DEMOCRACY IN EGYPT. *Yeditepe University Department of History Research Journal*. Vol. 1. No. 1. 2017 year. Page 62–77.
8. Christina DeGregorio. ISLAMISM IN POLITICS: Integration and Persecution in Egypt. *Al-Ja'mi'ah*. Vol. 48, No. 2, 2010. P. 343–364;
9. 2019. 1980 في الأولى في مصر: تاريخ 4. تحديثات دستورية في تاريخ مصر: الأولى في 1980. URL: <https://www.elwatannews.com/news/details/4116076>
10. Egypt will restore full diplomatic relations and exchange ambassadors... United Press International. URL: <https://www.upi.com/Archives/1983/03/23/Egypt-will-restore-full-diplomatic-relations-and-exchange-ambassadors/4953417243600/>
11. 2021. علاء عبد الرزاق. في ذكرى اغتيال السادات.. توقع البريطانيون اغتياله وحزبه مبارك ووزير داخلية. URL: <https://www.aljazeera.net/news/politics/2021/10/12/%D9%81%D9%8A-%D8%B0%D9%83%D8%B1%D9%89-%D8%A7%D8%BA%D8%AA%D9%8A%D8%A7%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%A7%D8%AF%D8%A7%D8%AA-%D9%87%D9%84-%D8%AA%D9%88%D9%82%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D9%83%D9%84>
12. ERRANCE W. McGARRY. Former Soviet KGB Agent: Sadat Assassination Triumph for Soviet Policy. *United Press International*. UPI ARCHIVES OCT. 17, 1981. URL: <https://www.upi.com/Archives/1981/10/17/Former-Soviet-KGB-Agent-Sadat-Assassination-Triumph-for-Soviet-Policy/1527372139200/>